

آیین نگارش و ویرایش و واژگان جایگزین

در نوشتار فارسی

منصور مدرسی

۱۳۹۲

سرشناسه : مدرسی- منصور- ۱۳۲۸
 عنوان و پدیدآور : آیین نگارش و ویرایش و واژگان جایگزین در نوشتار فارسی / منصور مدرسی
 مشخصات نشر : تهران: منصور مدرسی، ۱۳۹۳ ..
 مشخصات ظاهری : ۱۸۰ ص: جدول ۵/۱۴ • ۵/۲۱ س م
 شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۰۴-۱۰۰۷-۰

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا
 یادداشت : پشت جلد به انگلیسی : Rules of Writing & Editing and Persian
 Equivalents for Foreign Words.

یادداشت : کتابنامه: ص- [۱۷۹] - ۱۸۰
 یادداشت : نمایه
 موضوع : نگارش علمی و فنی -- دستنامه‌ها
 : ویراستاری -- دستنامه‌ها

رده‌بندی کتابخانه : PIR ۲۸۳۹ / م ۳۷۵ ۹ / ۱۳۹۳
 رده‌بندی دیویی : ۸۰۸
 شماره کتابشناسی ملی : ۰۲۸۲۳

ISBN:978-600-04-1007-0

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۰۴-۱۰۰۷-۰

نام کتاب: آیین نگارش و ویرایش و واژگان جایگزین در نوشتار فارسی
 پدیدآورنده: منصور مدرسی

نوبت چاپ: اول

ناشر: مولف

چاپ و نشر: هنگام

تاریخ انتشار: ۱۳۹۳

شمارگان: ۲۰۰ نسخه

قطع: رقعی

نشانی: تهران، سعادت آباد، خیابان ۱۵، پلاک ۳.

کد پستی: ۱۹۹۸۸۳۹۶۵

دورنگار: ۲۲۰۹۲۸۶۵

تلفن: ۲۳۳۶۶۱۱۹

پست الکترونیک: modarressy2002@vahoo.com

(کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است)

قیمت ۹۰۰۰۰ ریال

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۹

پیش‌گفتار

۱۳

مقدمه

۱۹

فصل اول: آیین نگارش

۶۳

فصل دوم: آیین ویرایش و آماده‌سازی کتاب

۸۷

فصل سوم: واژگان جایگزین در نوشتار فارسی

۱۲۱

نمایه

۱۴۱

کتاب‌نامه

پیش‌گفتار

غناي زبان فارسي در حوزه ادبي، يک کار ناپذير است. ذخيره ارزشمند نظم و نثر فارسي، در طول تاريخ کهن اين زبان، به علم گنجينه سلايق و نيازها، سخاوتمندانه کام تشنگان و مشتاقان را سيراب کرده و فارسي‌زبانان را در هر کجا که سخني از فرهنگ ايراني است مفتخر و سربلند کرده است.

اما همين زبان، آن‌جا که براي بيان مطالب علمي و پژوهشي مورد رجوع قرار مي‌گيرد با دشواري‌هاي روبه‌روست. معادل‌هاي فارسي کلمات بيگانگانه گاهي غريب و نامأنوس‌اند؛ جملات، در برخي موارد ساختار روان و رسايي ندارند و جملات سنگين و خورده‌اند. افزون بر آنکه شيوه نگارش مطلوب و مقبول عامه فرهيختگان نيست. علاوه بر تسري استفاده از صنايع ادبي، از قبيل تمثيل، استعاره، تشبيه و ايجاز از آثار ادبي به علمي و پژوهشي اداي معاني را با دشواري‌هاي همراه کرده است و استحکام، دقت و لحن اخبار و علوم در متون علمي را مخدوش مي‌کند. حاصل آنکه متون فارسي در حوزه‌هاي علمي گاه دلچسپي ندارند و نه فقط ترجمه‌ها که تاليفات نيز بيشتر عاريتي به نظر مي‌رسند. غرض آنکه پديد سازه‌هاي زبان فارسي به قالب مناسب براي بيان مطالب علمي و پژوهشي، همت مضاعف نه تنها اديبان، بلکه دانشوران و خبرگان حوزه‌هاي مختلف علمي را طلب مي‌کند.

اثر حاضر حاصل تلاش محقق ارجمند جناب آقاي منصور مدرسي براي تحقق اين مهم است. هر چند اين اثر در هر دو حوزه آداب نگارش و ويرايش و نيز واژه‌گزيني و معادل‌هاي فارسي، از مرز واژگان مرتبط با حوزه فعاليت علمي فراتر رفته و در موارد متعددي متعرض

حوزه ادبیات عمومی شده است، لیکن گامی استوار و امیدبخش در هموارسازی راهی است که کاربرد نثر روان و شیوای فارسی را با ساختاری محکم و سازه‌هایی متناسب و درخور، برای بیان مطالب علمی و پژوهشی تسهیل می‌کند.

پژوهشکده پولی و بانکی با وقوف به ناکافی بودن متون راهنما برای تنظیم مطالب علمی - پژوهشی به زبان فارسی، علاقه‌مند به سرمایه‌گذاری در تنظیم آیین نگارش متون علمی، به ویژه در حوزه اقتصاد و مالیه است. از این رو ضمن تشکر از جناب آقای منصور مدرسی - خاطر نشان و سواس در ویرایش انتشارات پژوهشکده و نیز تألیف این اثر آموزشی، دست یاری صاحب قلم را برای نیل به این هدف مهم صمیمانه و متواضعانه می‌فشارد.

فرهاد نیلی

مقدمه

شیوایی و رسایی نگارش در سبک و سواد نوپای است. از این رو استفاده از جملات رسا، گویا و تا حد امکان کوتاه امری لازم و اجتناب ناپذیر است. لیکن زبان فارسی در نوشتن دشواری‌هایی دارد که بخش‌هایی از ویژگی‌های خط و بخش دیگر ریشه‌های زبانی و معنایی دارد. در امر شیوه‌های فارسی می‌بایست قواعد ساده‌ای وضع شود و همه از آن پیروی کنند، تا بلکه از آشفتگی‌های موجود کاسته شود. «آیین نگارش و ویرایش و واژگان جایگزین در نوشتار فارسی» سعی کوشید برای مشکلات ناشی از این مسائل در نوشتار فارسی راه‌حلی بیابد.

فعالیت‌ها و تلاش‌هایی که طی سال‌های گذشته انجام شده، به‌ویژه تلاش «فرهنگستان زبان و ادب فارسی» در زمینه رفع دشواری‌های نوشتاری، پنجره‌ای امیدوار را بر ایجاد سامانی جدید در نگارش فارسی گشوده است. لیکن پراکندگی نگارش فارسی انجام شده در این سال‌ها، آثار سلیقه‌هایی متفاوت و گاه متضاد را بر جا گذاشته است. برای مثال نشریه‌ای شیوه‌نامه‌ای ابداع کرده است که بر اساس آن واژه‌های مرکب را به‌صورت جدا نوشته است، مانند: دانش‌گاه، به‌داری، کتاب‌خانه و ... شوربختانه حتی توصیه‌های فرهنگستان زبان و ادب نیز در این زمینه کارگر نیفتاده است، به‌طوری که شماری از اهل قلم همچنان این شیوه‌های نامأنوس را به‌کار می‌برند.

اصول و روشی که در این کتاب برای شیوه خط و پرهیز از پاره‌ای نادرستی‌ها برگزیده شده، کامبیش همان است که فرهنگستان زبان و ادب بر آن تأکید کرده و در نوشتار دانشگاهی به کار می‌رود و بسیاری از نویسندگان، پژوهشگران و استادان دانشگاه مهر تأیید بر آن گذاشته‌اند.

این کتاب با تفصیلی بیشتر نسبت به آنچه که تاکنون منتشر شده است، هم‌شیوه نام نگارش و هم آیین ویرایش و آماده‌سازی کتاب و بخشی از واژگان جایگزین در نوشتار رسمی و شام می‌شود و در سه فصل تنظیم شده است.

در فصل اول به آیین نگارش پرداخته شده است. در این فصل کوشش شده است اصول دستور املا درست بسیاری از ترکیب‌ها و واژه‌ها توضیح داده شود. همین‌طور به منظور به کار بستن استثنای نشانه «ها» در جمع فارسی و صفت‌های تفضیلی و عالی «ت» و «ت» شیوه دیگری ارائه شود.

در فصل دوم به آیین ویرایش و آماده‌سازی کتاب پرداخته شده است. بخش اول این فصل به معرفی نشانه‌های ترسیمی و اختصاری ویرایش اختصاص یافته است و بخش دوم به فن آماده‌سازی کتاب و معرفی اصطلاحات و معیارهای آن پرداخته شده است.

در فصل سوم به واژگان جایگزین در نوشتار فارسی پرداخته شده است. نگارنده طی سه دهه گذشته که به امر ویرایش مشغول بوده است به منظور ویرایش زبان نوشتاری فارسی، املا درست و معادل فارسی بسیاری از واژگان بیگانه را در زبان فارسی شناسایی و خلاصه‌ای از آن‌ها را بر حسب حروف الفبا در این فصل عرضه کرده است.

مراکز پژوهشی طی بیست سال گذشته حاصل بسیاری از پژوهش‌ها و متون بانکداری و اقتصادی را در زمینه‌ای بسیار گسترده تهیه و منتشر کرده است، که مورد

مراجعه و مطالعه کارشناسان و صاحب نظران قرار گرفته است. شایسته است نویسندگان و پژوهشگرانی که باین مراکز همکاری می کنند، ضمن در نظر گرفتن و به کار بردن آیین نگارش و ویرایش و واژگان جایگزین ارائه شده در این کتاب که بر اساس ضوابط نوشتاری و شیوه خط فرهنگستان زبان و ادب فارسی و مرکز نشر دانشگاهی تدوین شده است، به ترویج آن همت گمارند و از این طریق نقش بایسته ای در معکوس و تقویت معانی نو و مستدل نوشتار فارسی بر عهده گیرند. در این جا لازم می دانم از جناب آقای دکتر فرهاد نیلی رئیس محترم پژوهشکده پولی و بانکی که اهمیت ویرایش را در فرایند انتشار کتابها و آثار علمی دریافتند، تشکر کنم.

منصور مدرسی

تابستان ۱۳۹۲